

Zingen: Psalm 137:1

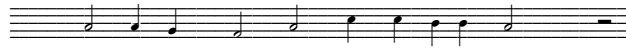
Wij *zaten* neer, wij *weenden langs de zomen*

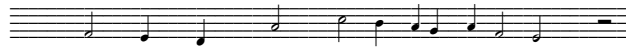
Van *Babylons* wijd *uitgebreide* stromen.

Elk stortte daar zijn *bitt're jammerklacht*,

Als *hij met smart* aan 't *heilig Sion* dacht.

Elk, *wars van vreugd* en *vrolijke gezangen*,

Liet *daar zijn harp* aan *sombre wilgen* hangen.

Gebed**Lezen: Psalm 137****Inleiding**

Deze Psalm heeft als opschrift “Klacht van de Joden in Babel”. Ze zijn weggevoerd uit het land van Juda en Jeruzalem en ze zitten aan de rivieren van Babel te wenen als ze gedenken aan Sion. Met Sion worden de stad Jeruzalem en de tempel bedoeld. Het volk wordt bespot door hun vijanden die hen aansporen om liederen Sions te spelen en te zingen ter vermaak, net als Herodus het dochtertje van Herodias liet dansen ter vermaak op de dag van zijn geboorte. Ze klagen hun nood tot de HEERE en ook of Hij wil opstaan over hen die zich verlustigen in hun ellende. Matthew Henry geeft in zijn Bijbelverklaring aan dat er verschillende Psalmen zijn waarvan men denkt dat die in de latere dagen van de Joodse kerk geschreven zijn, toen de profetie weldra zou ophouden en de canon van het Oude Testament bijna afgesloten was. Met name deze Psalm bevestigt die gedachte omdat deze geschreven werd toen het volk van God gevangen was in Babel, en waarschijnlijk dat het tegen het einde van hun gevangenschap liep omdat ze de verwoesting van Babel, die hun bevrijding zou betekenen, met rasse schreden zagen naderen. Bij het bespreken van deze Psalm hebben we de Geest der genade en der gebeden nodig, anders blijft het bij redeneren met ons verstand. Geve de Heere ons een geopend verstand door Goddelijk licht bestraalt (Luk. 24:45).

De profetie van Jeremia en de wegvoering naar Babel

De profeet Jeremia, de zoon van Hilkia, is geroepen door de HEERE om Zijn Woord uit te roepen over het volk van Juda. Dat gebeurde vanaf de dagen van Josia, koning van Juda. Je kunt dit lezen in Jeremia 1. De naam Jeremia, ofwel Jirmejahu, betekent: verhogen doet JAWEH. We lezen in het Bijbelboek Jeremia van de ontrouw van Israel: Mijn volk heeft twee boosheden gedaan: Mij, de Springader des levenden waters, hebben zij verlaten, om zichzelf bakken uit te houwen, gebroken bakken, die geen water houden (Jer. 2:13). Een hoererend volk wordt het genoemd, nochtans laat de HEERE verkondigen: keert nochtans weder tot Mij (Jer. 3:1). De oproep tot bekering klinkt tot het volk. Jeremia moet in de poort van het huis van de HEERE gaan staan en het woord uitroepen tot allen: Hoort des HEEREN woord, o gans Juda, gij die door deze poorten ingaat om de HEERE aan te bidden (Jer. 7:1).

Ze moeten niet op valse woorden vertrouwen als vrede, vrede en geen gevaar. Ze dienen zich te onderwerpen aan Gods wil. Men diende in ogeschouw te nemen wat was gebeurd in Silo, waar de HEERE eerst Zijn plaats had. Wat Hij daaraan gedaan heeft vanwege de boosheid van Zijn volk Israël. Lees dat maar in 1 Samuël 4. Het volk van Juda doet echter ook die werken, maar ze denkt bij zichzelf: Des HEEREN tempel, des HEEREN tempel, des HEEREN tempel zijn deze! Het volk verhardt zich en weigert te luisteren. Zelfs Jeremia, die bedreigd wordt met de dood, ziet het niet altijd meer zitten (Jer. 20). De HEERE gebiedt Jeremia om niet meer voor het volk te bidden. Zijn oordelen zijn vast besloten en daar helpt geen bidden meer aan om het af te wenden, zelfs niet al zouden Mozes en Samuël voor Zijn aangezicht staan. De ballingschap zal zeventig jaren gaan duren, maar er zal een rest worden verlost uit de ballingschap in Babel. De valse profeten verkondigden dat het zo'n vaart niet zou lopen. Het viel best mee met de zonden van het volk en van degenen die de godsdiensten volbrachten, de priesters en de profeten. De koningen gingen ook nog door de poorten heen naar de tempel. Wat wil je nog meer? In het begin van het koninkrijk van Jojakim, de zoon van Josia, koning van Juda, houdt Jeremia een tempelprediking waarin hij profeteert dat dit huis (de tempel) zal worden gesteld als Silo en dat de stad Jeruzalem zal worden gesteld tot een vloek alle volken der aarde (Jer. 26:6). De priesters, profeten en vorsten spraken tot al het volk: Aan deze man is een oordeel des doods, want hij heeft geprofeteerd tegen deze stad (Jer. 26:11). Jeremia, de wenende profeet (Jer. 9:1), door de HEERE gezonden tot Juda, krijgt het oordeel des doods te horen. Hierin is hij een type van de Heere Jezus Christus, Die weende over Jeruzalem dat ze zich niet wilde laten vergaderen. Hij kreeg het oordeel des doods over Zich heen en onderwierp Zich daar vrijwillig aan, om een volk dat in banden van de dood verkeert te verlossen door Zijn lijden, sterven en opstanding uit de doden. Al de geestelijken in Juda en de tempel worden waarzeggers, dromers, guichelaars en tovenaars genoemd omdat ze valsheid profeteren, zeggende dat het volk de koning van Babel niet zal dienen. Vele vrome woorden werden gesproken, ook door de profeet Hananja, maar het waren allen profeten die de HEERE nooit gezonden had, maar die zelf waren gaan lopen. Ze zouden allen omkomen omdat ze hun hals niet wilden brengen onder het juk van de koning van Babel om hem te dienen. Het zijn degenen waarvan de HEERE zegt: "En dan komen en staan voor Mijn aangezicht in dit huis, dat naar Mijn Naam genoemd is, en zeggen: Wij zijn verlost; om al deze gruwelen te doen? (Jer. 7:10)". Ze zeggen dat ze verlost zijn, maar ondertussen hebben ze geen enkele moeite om Gods woord te verdraaien en te vervalsen en het volk te bedriegen. Ze spreken hun zonden vrijuit en schamen zich er in het minst niet voor.

Het oordeel Gods werd door Jeremia geprofeteerd en daaraan moesten ze zich onderwerpen (Jer. 27). In Babel moest het volk huizen bouwen, hoven planten en de vrucht daarvan eten. Ze moesten zonen en dochters gewinnen en aldaar vermenigvuldigen en niet verminderen. Ze moesten de vrede van de stad zoeken en voor haar bidden tot de HEERE (Jer. 29:5-7). Het zou een lange periode worden van 70 jaar, en niet enkele jaren zoals de valse profeten leerden. Na de wegvoering naar Babel onder koning Jojachin (2 Kon. 24:8-17) werd onder koning Zedekia Jeruzalem verwoest (2 Kon. 25) en de overigen van het volk weggevoerd naar Babel. Er was nog een rest (het volk wat arm was, Jer. 39:10) achtergebleven onder Gedalia, die zwoer om in het land te blijven en de koning van Babel te dienen (Jer. 40:9). Er kwam echter een samenzwering tegen Gedalia, geleid door Ismaël, die hem doodde. Jeremia waarschuwt om in het land te blijven (Jer. 42:10-11) en niet naar Egypte te trekken. Toch doen ze het en nemen Jeremia mee. Daar zullen de meesten omkomen, want ook Egypte is niet veilig voor de koning van Babel. Jeremia profeteert ook van de verlossing uit Babel: Want zie, de dagen komen, spreekt de HEERE, dat Ik de gevangenis van Mijn volk Israël en Juda wenden zal, zegt de HEERE; en Ik zal hen wederbrengen in het land, dat Ik hun vaders gegeven heb, en zij zullen het erfelijk bezitten (Jer. 30:3). Het zal een wederkeer zijn met geween van het volk Gods (Jer. 31:9). Jeremia profeteert van de verlossing uit Babel van de rest die aldaar niet omkomt, en profeteert ook ruimer van het Israël Gods, dat de HEERE Zich vergadert uit de Joden en de heidenen door de Messias Jezus Christus.

Vers 1: Aan de rivieren van Babel, daar zaten wij, ook weenden wij, als wij gedachten aan Sion.

De Psalm begint met de rivieren van Babel, waarvan de Tigris en de Eufraat de voornaamste zijn. Als we naar het begin van de Bijbel terug gaan dan wordt daar ook over rivieren gesproken. Een rivier was voortgaande uit Eden om deze hof te bewateren en werd vandaar verdeeld tot vier hoofden (Gen. 2:10). De kanttekeningen zeggen hierbij dat het gevoel van enigen is, dat dit te verstaan is van de rivier Eufraat, dewelke voortspruit uit het gebergte van Groot-Armenië, en zich daarna met de rivier Hiddekel of Tigris vermengt, waaruit voorts de twee andere rivieren (Pison en Gihon) zich verdelen, enz., doch de eigenlijke ligging van deze rivieren is nu onzeker, en daarover wordt door de geleerden verschillend gedacht. De vier hoofden zijn vier rivieren die genoemd worden: Pison, Gihon, Hiddekel en de Frath. In de staat der rechtheid gold met recht wat staat in Psalm 1:3: “Want hij zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd en welks blad niet afvalt, en al wat hij doet, zal welgelukken.” De rivieren bewaterden de hof van Eden, waar Adam en Eva met God wandelden en Hem kenden aan de wind des daags. Hoe anders is het geworden door onze val in Adam.

Ook nu zit er een volk aan de rivieren, maar die bewateren de hof van Eden niet. Het volk verkeert niet in Eden, maar in Babel. En dat door eigen schuld. Ze konden zich niet vermaken in het opgaan van de zon langs de rivier, terwijl het toch ook de schepping Gods was. Ja, er was wel een deel van het volk wat het opperbest had in Babel, wat de gewoonten overgenomen had en wat zich had aangepast. Die zouden echter nooit terugkeren uit Babel naar Juda en Jeruzalem. Hoe is het met ons? Weten wij ons nog opperbest te vermaken in het Babel van de wereld waarin we leven? Wij, die door onze val in Adam door Gods oordeel uit het Paradijs zijn weggezonden en in het Babel van onze geestelijke verlorenheid ons bevinden? We zijn best godsdienstig en laten geen kerkdienst na. We zijn best wel eens bewogen onder een preek. Zijn we echter als de Joden die in droefenis verkeerden vanwege hun zonden en schuld? Gaan we over de aarde met een hemelhoge schuld die we dagelijks meerder maken? Dat ware volk van Juda, wat zich ook in Babel bevond, had tijden gekend dat de harpen niet aan de wilgen hingen, omdat ze werkelijk door God tot God waren bekeerd toen ze nog in Juda waren. Maar het was alles in hun beleving kwijt. Ze konden het niet meer bezien. Ze voelden zich diep ellendig en klaagden met Job: “Zie, ga ik voorwaarts, zo is Hij er niet, of achterwaarts, zo verneem ik Hem niet (Job 23:8).” Als we geen vreemde zijn van het leven der genade dan is deze taal ons niet vreemd. Denk je eens in: zeventig jaren in Babel, dat is bijna een heel mensenleven. Velen zijn er gevallen, net als de meesten tijdens de woestijnreis. Waarom? Vanwege hun ongeloof. Toch is er een rest door de woestijn heen aangekomen in Kanaän. Onlangs zei ds. Tj. De Jong het zo treffend in een preek: Dat is een volk dat in de woestijn van hun leven de Ark heeft leren kennen. Alleen voor dat volk gaat de Ark voorop door de doodsrivier, de Jordaan, naar het hemelse Jeruzalem. Voor dat volk blijft er een rust over. In Babel verkeerde een volk wat de Ark (d.i. de Heere Jezus Christus) mocht kennen, echter het merendeel kende Hem niet. Tweeërlei kinderen des verbonds. Er is een kostelijk boekje over van wijlen ds. I. Kievit.

Dáár zaten wij, aan de rivieren van Babel. Kilometers verwijderd van het land Kanaän, zaten ze in de gevangenis. Ze zaten in zak en as, net als de Ninevieten die zich bekeerden op de prediking van Jona (Jona 3:6). Wie weet God mocht Zich wenden en ons (bij vernieuwing) genadig zijn. Het weggevoerde volk weent. Wat is wenen eigenlijk? We kunnen wenen om voedsel zoals de kinderen Israëls die weenden tegen Mozes omdat ze vlees wilden eten (Num. 11:13). Ze weenden over het manna dat ze kregen. Een ander voorbeeld is het geveinsd wenen van Ismaël, de zoon van Nethanja, die het gebruikte om Gedalia en de zijnen te kelen (Jer. 40-41). Er is ook het wenen van de klaagvrouwen over een dode, zoals dat plaatsvond in Israël. De vrouwen weenden zelfs over de Heere Jezus toen Hij naar Golgotha werd gevoerd, tegen wie de Heere Jezus zei: “Weent niet over Mij maar over uzelf”. Er is dus veel wenen wat niet

het rechte wenen kan worden genoemd! Er is echter ook het wenen, wat gewerkt wordt door de Heilige Geest in het hart van Gods kinderen. Dat is de droefheid naar God, die een onberouwelijke bekering tot zaligheid werkt (2 Kor. 7:10). Dat is het bitterlijke wenen van een Petrus toen hij Zijn Meester driemaal had verloochend. Dat is ook het wenen van de zondares, die staande achter de voeten van de Heere Jezus, wenende was, en Zijn voeten begon nat te maken met haar tranen en ze afdroogde met haar haren, en Zijn voeten kuste en zalfde met zalf (Luk.7:18). Het waren tekenen van haar boetvaardigheid en liefde tot Christus, spruitende uit het gevoelen van haar zonden en de vergeving daarvan. Ze weende dus ook van blijdschap! Droevig doch blij zijnde, zegt de apostel Paulus (2 Kor. 6:10). De Heere Jezus spreekt in de bergrede o.a.: “Zalig *zijn* die treuren, want zij zullen vertroost worden.” Er staat niet dat zalig worden die treuren, maar dat degenen die waarlijk treuren zalig zijn! Dat is een volk dat met Christus is verenigd door een geschonken geloof. De Heere heeft tot dat volk gesproken, midden in hun bevindelijke verlorenheid: “Ziet hier ben Ik. Ik voor u, daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven...” Dan heb je de Heere tot je zalig Deel mogen ontvangen en is het geworden in je leven: De HEERE ONZE GERECHTIGHEID, Jer. 23:6. Verzoend met God in Christus. Nu zit er een volk in waarheid te wenen omdat ze God in de inleving kwijt zijn. En dat door eigen schuld. God is recht, in al Zijn weg en werk. Ze heeft alleen maar schuld over. Alles verwoest en in puin. Ze werden teruggeleid naar de oorzaak. Zo moet Gods volk altijd worden teruggeleid naar de oorzaak van alle ellende om bij de Oorzaak van hun verlossing te komen. Men zegt wel: moet dat nu altijd zo? God werkt toch ook anders? Je kunt toch ook vanuit je verlossing je ellende leren kennen? Het kan inderdaad best anders gaan, maar dan is het geen ware bekering maar een valse bekering. En met een valse bekering kunnen we voor God niet bestaan. Dan zullen we net als de dwaze maagden, die meenden in te gaan, moeten vernemen uit de mond van de Heere: “Gaaf weg van Mij gij vervloekten, Ik heb u nooit gekend.” Door de Wet is de kennis van de zonde. Altijd moet de Wet scherp gepreekt worden, zelfs voor Gods volk om hun verdorven aard meer en meer te leren kennen. Juist in die weg gaat de verlossing schitteren. De aarde nu was woest en ledig, en dan komt de Heere te spreken: “Daar zij licht, en daar was licht.” Zo werkt de Heere nu ook door Zijn Geest in de ware bekering. Gods vriendelijk aangezicht gaat lichten over een in zichzelf woest en ledig volk door de zonde. In Babel dachten ze aan Sion. Ze dachten aan hoe het vroeger was toen de Heere wandelingen onder hen hield en ze op mochten gaan naar de tempel, Gods huis. Toen Gods Wet werd verklaard (denk aan Ezra en Nehemia), de Psalmen werden aangeheven, en ze mochten worden gewezen op de komende Messias omdat van Hem geschreven is in de Wet van Mozes, en de Profeten en de Psalmen (Luk. 24:44). Toen ze opgingen naar Sion op de feestdagen. Het is nu alles weg.

Vers 2: Wij hebben onze harpen gehangen aan de wilgen, die daarin zijn.

Harpen (of ook wel citers) zijn zeer oude muziekinstrumenten. We vinden al in Genesis 4 dat Jubal, uit het geslacht van Kaïn, een vader was van allen die in harpen en orgelen handelden (Gen. 4:21). David speelde op de harp voor koning Saul, wat voor hem een verademing was, zodanig zelfs dat het beter met hem werd en de boze geest van hem week (1 Sam. 16:23). Toen de ark terugkwam uit het land van de Filistijnen speelden David en het ganse huis Israëls voor het aangezicht van de HEERE met allerlei snarenspeel van dennenhout, als met harpen en met luiten en met trommels, ook met schellen en cimbalen (2 Sam. 6:5). Toen de ark weer in de tempel kwam in Jeruzalem werden ook harpen gebruikt op de Scheminith om de toon te versterken (1 Kron. 15:21). Ook later bij de inwijding van Jeruzalems muur ten tijde van Nehemia en de herbouw van de tempel ten tijde van Ezra werden harpen gebruikt bij de dankzeggingen tot God. In de Psalmen wordt vaak melding gemaakt van de harp die gebruikt werd om de Naam van de HEERE te loven met psalmgezang.

En hoe is het nu gesteld? De harpen hebben ze aan de wilgen gehangen. De vreugde van de trommels rust, het geluid van de vrolijk huppelenden is opgehouden, de vreugde van de harp rust (Jes. 24:8). Het is net als met Job die tegenover zijn voorgaande welstand zijn huidige

ellende plaatst: “Mijn huid is zwart geworden over mij, en mijn gebeente is ontstoken van dorrigheid. Hierom is mijn harp tot een rouwklage geworden, en mijn orgel tot een stem der wenenden (Job 30:30-31).” Het volk der Joden heeft hun muziekinstrumenten in het midden van Babel gelaten, aan de wilgen die daar volop langs de rivier waren, geen lust hebbende om die te gebruiken. Hiermee gaven ze aan noodzaak te hebben tot treuren, en niet tot spelen of zingen geneigd waren.

Ook de wereld heeft haar harpen, denk aan Tyrus waar de profeet Ezechiël tegen profeteert omdat ze zich hadden verheugd in Jeruzalems ondergang. De profeet profeteert van de ondergang van Tyrus door de Chaldeeën: “Zo zal Ik het gedeun uwer liederen doen ophouden, en het geklank uwer harpen zal niet meer gehoord worden (Ez. 26:13).”

Ook met betrekking tot muziekinstrumenten, zoals de harpen, geldt dat ze zowel door de wereld (kinderen van Kain) als door de Kerk (kinderen Gods) gebruikt worden. Echter komt het erop aan dat er niet van gezegd moet worden: “Doe het getier uwer liederen van Mij weg; ook mag Ik uwer luiten spel niet horen (Amos 5:23).” Dat sprak Amos niet tot de wereld maar tegen de toenmalige godsdienstigen. Over muziek en instrumenten valt veel te zeggen. Dat zullen we in het bestek van deze inleiding niet doen.

Vers 3: Als aldaar die ons gevangen hielden, de woorden eens lieds van ons begeerden; en zij die ons overhoop geworpen hadden, vreugd, zeggende: Zingt ons een van de liederen Sions.

In Babel wordt het volk Gods gehoond en bespot als van hen wordt gevraagd om liederen Sions te zingen. Degenen die hen gevangen hielden vroegen dat niet uit eerbied en vreze voor de Naam des Heeren. Ze wilden worden vermaakt en deden hetzelfde als de Edomieten die zich vermaakten in de ondergang van Juda en Jeruzalem. Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog wilden de Duitsers in de concentratie- en vernietigingskampen ook dat er muziek werd gespeeld. Op zondagen werd vaak opgetreden op de appèlplaats of in de woonblokken voor zowel de gevangenen als de kampeiding. In opdracht van de SS ontstond in december 1940, in het bij het Poolse stadje Oświęcim gelegen kampcomplex van Auschwitz, het eerste uit gevangenen samengestelde ‘orkest’. Er werden zelfs vrolijke marsen gespeeld terwijl de afgebeulde gevangenen, hun uitgeputte of al dode kameraden tussen zich in, stram langs het kamporkest marcheerden. We zien dus dat men muziek misbruikte om de vernedering nog groter te maken. Asaf klaagt in Psalm 79:1 over Jeruzalems ondergang: “O God, heidenen zijn gekomen in Uw erfenis, zij hebben den tempel Uwer heiligheid verontreinigd, zij hebben Jeruzalem tot steenhopen gesteld.” Die toestand was aangebroken zodat ze geen liederen Sions meer konden aanheffen.

Vers 4: Wij zeiden: Hoe zouden wij een lied des HEEREN zingen in een vreemd land?

De muziekinstrumenten zijn terzijde gelegd. Ze hebben ze niet verborgen in de struiken of in de holen van de rotsen, maar ze hingen ze in het zicht, opdat het zien daarvan hen zou ontroeren over deze treurige verandering. Matthew Henry werpt de vraag op of ze daar misschien verkeerd aan gedaan hebben, want iedere tijd is geschikt om God te loven? Op zich is dat waar, alleen zijn er tijden in het leven van Gods volk, dat ze verstomd over de aarde gaan. Dat kan diverse oorzaken hebben. Ze piepen en kirren misschien nog wel, net als Hizkia toen hij het bericht kreeg dat hij moest sterven. Ze wenden hun aangezicht naar de wand en smeken tot de HEERE (Jes. 38:2). Maar het aanheffen van liederen Sions is er dan niet bij. En wat te denken als de ongerechtigheden zich vermenigvuldigen en ze zich bij ontdekking als een dorre boom gewaar worden. Als ze zich een huichelaar inleven die alles verzonddigd heeft. Ze kunnen ook terugvallen in de stand der genade, al vallen ze niet uit de staat der genade. Bunyan schetst daar ook een treffend beeld van als het vuur bijna is gedoofd en niet meer gezien wordt, dat toch aan de andere zijde van de muur de olie van de Heilige Geest niet gestopt wordt. Maar als we in zo’n toestand ons bevinden, dan kunnen we het niet meer bezien. Wat te denken van enorme psychische nood die bijna tot wanhoop brengt. Wat een

duisternis komt er dan over het bestaan. Er is er maar Eén die die duisternis kan doen opklaren, die deze banden kan verbreken. Het machtswoord van de Heere Jezus is nodig, net als bij die man in de graven. Of net als bij Lazarus, als de Heere Jezus spreekt als machthebbende: Lazarus, kom uit! Dan komt Lazarus uit het graf, dan is het niet meer tegen te houden. Als Hij spreekt dan is het er, als Hij gebiedt dan staat het er. Dat is bij aanvang in het genadeleven zo en ook bij de verdere voortgang. Elke keer moet de Heere Zelf spreken en het toepassen door Zijn Geest aan de ziel. We zijn zo diep in Adam gevallen, dat is niet te peilen. Echter nog dieper is de liefde Gods in Christus om gevallen zondaren te zaligen en te verlossen en om ze na ontvangen genade weer weder te brengen als ze, door eigen schuld, zijn afgedwaald, en als de Heere ze tuchtigt en kastijdt tot hun nut.

De Joden antwoorden de Babyloniërs dat ze geen liederen des Heeren zullen zingen in een vreemd land. Waarom niet? De liederen is men gewoon te zingen ter ere Gods, en niet tot vermaak van degenen die vreemd zijn van de ware godsdienst. Ze bevinden zich onder de vijanden van Gods Kerk, tussen hen die gewoon zijn om de Naam van God te lasteren. Ze kunnen in die omstandigheden geen liederen aanheffen. Matthew Henry tekent hierbij treffend aan dat men goddeloze spotters niet terwille moet zijn. Ze konden de heilige zaken niet voor de mollen en de vleermuizen werpen. Het zal wel geschieden in de dag des Heeren met de zilveren en gouden afgoden waar de mens zich voor neergebogen heeft (Jes. 2:20). Het zingen van de liederen Sions behoort speciaal tot de tempeldienst en daarom durven de ballingen het niet te zingen in het land van een vreemdeling, onder de afgodendienaars. Tegenwoordig vindt de godsdienst het geen probleem om met spotters zoals professor Philipse te debatteren in de Jacobikerk te Utrecht. Men denkt dat dit soort mensen voor rede vatbaar zijn en gaat met hen in debat en het publiek klapt voor de betogen. Zelfs predikanten uit ons kerkverband nemen aan zulke debatavonden deel. Na afloop krijgt ieder een fles wijn mee naar huis. Men is een 'avondje uit' geweest binnen onze gezindte. Het is echter een gruwel in Gods ogen als we het heilige voor de mollen en de vleermuizen werpen. De apostel Paulus ging weg bij de Grieken op de Aereopagus toen ze gingen spotten met God en goddelijke zaken. Hij ging niet met ze in de debat. Daar zijn Gods knechten ook niet toe geroepen. Ze zijn geroepen om te spreken: Alzo zegt de HEERE, of ze het nu horen willen of niet.

Vers 5: Indien ik u vergete, o Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zichzelf.

Ze konden Jeruzalem, waar de Heere Zijn tempel had, niet vergeten. Het ging ze niet om hun eigen woningen, om hun eigen gemak. Het ging ze om Jeruzalem, waarvan de HEERE had betuigd dat Hij daar zou wonen tot in eeuwigheid. Het ging ze ten diepste om Zijn Naam en eer. We worden meer gewaar wat we missen als we het kwijt zijn, nadat we er kennis aan hebben gekregen. Er waren weggevoerden die wisten van Jeruzalem en de tempel. Er waren er ook in Babel geboren die er niet van wisten en die gehoord hebben hoe het was. We kunnen hieruit leren dat als we de Persoon van Jezus Christus niet persoonlijk kennen, door Woord en Geest, we dan niet bevindelijk over Hem kunnen spreken. We kunnen veel over Christus spreken en toch Hem niet kennen. Judas heeft veel over Christus gesproken en toch was hij een vreemdeling aan de genade. Saul had ook geprofeteerd en toch was hij een vreemdeling aan de genade. Dat doet Gods volk verzuchten: Ben ik het Heere?

Sion (de gelovige Joden) moet zo menigmaal klagen vanwege de grote en menigvuldige ellenden: "De HEERE heeft mij verlaten, en de Heere heeft mij vergeten (Jes. 49:14)."

Toch zal dat volk vertroost worden door de Heere met de woorden: Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over den zoon haars buiks? Ofschoon dezen vergaten, zo zal Ik toch u niet vergeten (Jes. 49:15).

We zouden de persoonswoorden "ik" en "mijn" ook met hoofdletters kunnen schrijven. Dan staat er: Indien Ik u vergete, o Jeruzalem, zo vergete Mijn rechterhand zichzelf. Dan is het de HEERE die spreekt: Ik zal u niet begeven, Ik zal u niet verlaten (Jozua 1:5, Psalm 94:14). Als de HEERE Zijn volk zou kunnen begeven en verlaten dan zou Hij ophouden God te zijn.

Zijn rechterhand zou dan niet kunnen verlossen. Maar zo is het niet. HIJ is de HEERE, de drie-enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest. Allen die Christus gegeven zijn in de eeuwigheid en die in de tijd zijn toegebracht zullen door de aardse woestijn worden ingeleid in het hemelse Jeruzalem, waar God zal zijn Alles en in allen.

Vers 6: Mijn tong kleve aan mijn gehemelte, zo ik aan u niet gedenke, zo ik Jeruzalem niet verheffe boven het hoogste mijner blijdschap.

Tot en met het vierde vers wordt in de wij-vorm gesproken. In het vijfde en zesde vers wordt in de ik-vorm gesproken. Mijn tong kleeft aan mijn gehemelte als ik geen goed woord voor Jeruzalem heb te zeggen, waar ik ook ben. Als we Jeruzalem stellen tot het voornaamste onderwerp van onze blijdschap, dan zal onze grootste vreugde voortvloeien uit haar voorspoed en gelukkige toestand, hetgeen niet geschieden kan als niet de smart over haar leed en verdrukking voor alle heidense of wereldse vreugde de deur sluit (Calvijn). De tong is een klein lid, en roemt nochtans grote dingen. Door haar loven wij God en de Vader, en door haar vervloeken wij de mensen, die naar de gelijkenis Gods gemaakt zijn. Uit dezelfde mond komt voort zegening en vervloeking. Lees maar eens wat Jakobus hierover zegt in hoofdstuk 3. Als de tong aan ons gehemelte kleeft dan is het niet mogelijk om te spreken. Nog eerder zou de tong aan hun gehemelte kleven dan dat ze niet aan Jeruzalem zouden gedenken. Zo waren ze gesteld op de eredienst in de tempel en de stad Jeruzalem. Zo zijn ook de gelovige ballingen, die vreemdelingen zijn hier beneden, gesteld als het gaat om de ware eredienst, waar Gods Woord recht gesneden wordt. Wat wordt hun gesteldheid getekend in deze Psalm als ze daarvan verstoken zijn doordat de Heere het heeft weggenomen. Ze gingen in Babel geen tempel bouwen om daar de tempeldienst voort te zetten. Ze konden zich niet onttrekken aan de inzettingen Gods die nadrukkelijk stelde dat Jeruzalem de plaats was waar Hij wilde wonen en waar Hij de tempel had gegeven. Als de Heere breekt wie zal dan bouwen? Als Hij uitrukt wie zal dan planten? In Nederland is de planting Gods, de Gereformeerde Kerk, door de vijanden overmeesterd en afgebroken. Onze zonden en onze afmakingen zijn er de oorzaak van dat de Heere ons geslagen heeft. Hoe zijn we eronder gesteld? Zijn we als de ware Israëlieten in Babel met deernis vervuld, of laat het ons koud? Laat het ons koud dat de grondslag van de Gereformeerde Kerk (later de Ned. Herv. Kerk genoemd) is ingewisseld voor een grondslag die waarheid en leugen gelijke rechten geeft? Een grondslag die gebouwd is op het fundament van Pilatus: wat is waarheid (Joh. 18:38)?, en niet op het fundament van apostelen en profeten (Ef. 2:20). Wie zou niet wenen tussen het voorhuis en het altaar (Joël 2:17)?

In Psalm 69 klaagt David tot zijn God over zijn menigvuldig zwaar lijden, bidt vurig om verlossing, geeft zijn verstokte vijanden over tot het rechtvaardig verderf, en prijst God voor de behoudenis van Zijn Kerk. “De ijver van Uw huis heeft mij verteerd; en de smaadheden dergenen die U smaden, zijn op mij gevallen”, spreekt David als type van Christus in deze Psalm. De ballingen in Babel waren weggevoerd vanwege hun zonden en tot inkeer gebracht, en gedachten aan Sion in de ballingschap. De Heere Jezus Christus is vrijwillig naar het aardse Babel gekomen om de wil van Zijn Vader te doen, in lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid. Hij heeft Zich vernederd en overgegeven tot in de dood van het kruis. Hij is te Zijner tijd voor dé goddelozen gestorven. Zijn tong heeft aan Zijn gehemelte gekleefd van dorst: “Mij dorst”, heeft Hij uitgeroepen aan het vloekhout op Golgotha. Hij heeft Zich laten bespotten door de godsdienst en de wereld, die beiden de handen ineen geslagen hadden om zich te ontdoen van het heilig Kind Jezus. Mijn kracht is verdroogd als een potscherf, en mijn tong kleeft aan mijn gehemelte; en Gij legt mij in het stof des doods (Ps. 22:16).

Ook dit vers kunnen we betrekken op het lijden van de Heere Jezus Christus zodat we kunnen zeggen: Mijn tong kleve aan Mijn gehemelte, zo Ik aan u niet gedenke, zo Ik Jeruzalem niet verheffe boven het hoogste Mijner blijdschap. Wat wordt deze tekst dan tot troost voor een volk in de ballingschap van het aardse bestaan. De Heere gedenkt aan Zijn Sion, die Hij verheft boven het hoogste Zijner blijdschap. Zijn vermaking is met de mensenkinderen, met

allen die in het bundeltje der levenden zijn begrepen. Wat een liefde Gods tot de Zijnen, tot een wederhorig kroost. Hij troetelt ze als een moeder haar kinderen. Hij kastijdt en beproeft ze tot hun nut. Ze zullen echter komen uit de grote verdrukking en eeuwige blijdschap zal op hun hoofden zijn omdat Hij het heeft gedaan.

Vers 7: HEERE, gedenk aan de kinderen van Edom, aan den dag van Jeruzalem, die daar zeiden: Ontbloot ze, ontbloot ze, tot haar fundament toe!

In Ezechiël 25:12-14 staat een profetie tegen Edom opgetekend die luidt: “Alzo zegt de Heere HEERE: Omdat Edom met enkel wraakgierigheid gehandeld heeft tegen het huis van Juda, en zij zich zeer schuldig gemaakt hebben, dat zij zich aan hen gewroken hebben: Daarom, alzo zegt de Heere HEERE: Ik zal ook Mijn hand uitstrekken tegen Edom, en Ik zal mens en beest uit haar uitroeien, en zal haar tot een woestheid stellen van Theman af; en zij zullen tot Dedan toe door het zwaard vallen. En Ik zal Mijn wraak doen aan Edom, door de hand van Mijn volk Israël; en zij zullen tegen Edom naar Mijn toorn en naar Mijn grimmigheid handelen; alzo zullen zij Mijn wraak gewaarworden, spreekt de Heere HEERE.”

Ezechiël was profeet en bevond zich in Babel onder de weggevoerden. Hij sprak de woorden Gods en de weggevoerden leggen deze woorden wederkerig voor aan de Heere hun God. Ze vragen de HEERE om te gedenken aan de kinderen van Edom (Ezau), waarvan Herodus ook een nazaat was. Herodus als type van de duivel die spotte met de Heere Jezus. David was een type van Christus, maar de Edomieten waren typen van de duivel. Ze beroepen zich op Zijn gerechtigheid jegens hen. Het zij verre van ons onszelf te wreken, wanneer dat ooit in onze macht zou zijn, maar we moeten dat aan Hem overlaten, Die gezegd heeft, Mijn is de wraak, o dochter van Babel! Gij zult behandeld worden, zoals gij ons behandeld hebt en even barbaars behandeld worden door de verwoesters als wij door u behandeld zijn.

Obadja spreekt ook over het strafgericht over Edom in het Bijbelboek Obadja met de woorden: “Ten dage als gij (Edom) tegenover stond, ten dage als de uitlanders (Babyloniers) zijn heir (Juda) gevangen voerden, en de vreemden (Babyloniers) tot zijn poorten introkken, en over Jeruzalem het lot wierpen, waart gij (Edom) ook als een van hen. Toen zoudt gij niet gezien hebben op den dag uws broeders, den dag zijner vervreemding; noch u verblijd hebben over de kinderen van Juda ten dage huns ondergangs; noch uw mond groot gemaakt hebben ten dage der benauwdheid;”

De HEERE gebruikte Nebukadnezar als een gesel Gods en noemde hem Zijn knecht, omdat hij gebruikt werd als knecht om Zijn oordelen uit te voeren. Tegelijk staat er opgetekend: wee degene, het ware beter dat hij nooit geboren was geweest. Dat staat er opgetekend van Judas die de Heere Jezus verraadde met een kus en voor geld. Het moest geschieden en tegelijk geldt wee de mens door welke het geschiedt. Dan moeten we hierover niet gaan redetwisten, maar eerbiedig ons onderwerpen aan de Schrift. De geopenbaarde dingen zijn voor de mensen doch de verborgen dingen voor de HEERE.

De profeet Ezechiël profeteerde dus tegen Edom en andere volkeren, lees maar vanaf het 25^e hoofdstuk van het gelijknamige Bijbelboek. Het volk Gods in Babel legt dit neer voor het aangezicht Gods. Hier geldt: zou ik niet haten, HEERE, die U haten? En verdriet hebben in degenen die tegen U opstaan? Ik haat hen met volkomen haat, tot vijanden zijn zij mij. (Ps. 139:21-22). Maar zou iemand kunnen tegenwerpen. Er staat toch in de Bijbel om je vijanden lief te hebben en om te bidden voor degenen die je geweld aandoen? Het ging echter niet om hen persoonlijk maar het ging hier om God en Zijn Naam. De Heere Jezus zweeg als Hij persoonlijk werd aangevallen, echter was Hij de Leeuw uit Juda's stam als het om de eer van God, Zijn Vader ging.

Vers 8: O dochter van Babel, die verwoest zult worden, welgelukzalig zal hij zijn, die u uw misdaad vergelden zal, die gij aan ons misdaan hebt.

Jeremia profeteert in het 51e hoofdstuk van de eeuwige ondergang van Babel: “Want zo zegt de HEERE der heirscharen, de God Israëls: De dochter van Babel is als een dorsvloer, het is

tijd dat men ze trede; nog een weinig, dan zal haar de tijd des oogstes overkomen. Nebukadrézar, de koning van Babel, heeft mij opgegeten, hij heeft mij verpletterd, hij heeft mij gesteld als een ledig vat, hij heeft mij verslonden als een draak, hij heeft zijn balg gevuld van mijn lekkernijen; hij heeft mij verdreven. Het geweld dat mij en mijn vlees is aangedaan, zij op Babel, zegge de inwoneres van Sion; en mijn bloed zij op de inwoners van Chaldéa, zegge Jeruzalem. Daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik zal uw twist twisten en uw wraak wreken, en Ik zal haar zee droogmaken en haar springader opdrogen. En Babel zal worden tot steenhopen, een woning der draken, een ontzetting en aanfluiting, dat er geen inwoner zij.”

In dit 8e vers wordt dus deze profetie aangehaald en bevestigd dat Babel verwoest zal worden door de Perzen en de Meden omdat de HEERE het heeft gesproken. Juicht over haar rondom, zij heeft haar (dat is, zich de Perzen en Meden onderworpen) hand gegeven; haar fundamenten zijn gevallen, haar muren zijn afgebroken; want dat is des HEEREN wraak, wreekt u aan haar, doet haar gelijk als zij gedaan heeft (Jer. 50:15).

We moeten niet uit het oog verliezen dat er een strijd gaande is op de aarde. De strijd tussen het slangenzaad en het Vrouwenzaad. De duivel gaat rond als een briesende leeuw, zoekende te verslinden. We lezen het ook in Openbaring 12:13-17, waar staat: “En toen de draak zag dat hij op de aarde geworpen was, zo heeft hij de vrouw vervolgd die het Manneken gebaard had. En aan de vrouw zijn gegeven twee vleugelen eens groten arends, opdat zij zou vliegen in de woestijn, in haar plaats, alwaar zij gevoed wordt een tijd en tijden en een halven tijd, buiten het gezicht van de slang. En de slang wierp uit zijn mond achter de vrouw water als een rivier, opdat hij haar door de rivier zou doen wegvoeren. En de aarde kwam de vrouw te hulp, en de aarde opende haar mond en verzwoeg de rivier welke de draak uit zijn mond had geworpen. En de draak vergrimde op de vrouw, en ging heen om krijg te voeren tegen de overigen van haar zaad, die de geboden Gods bewaren en de getuigenis van Jezus Christus hebben.”

Vers 9: Welgelukzalig zal hij zijn, die uw kinderkens grijpen, en aan de steenrots verpletteren zal.

Jesaja profeteert reeds van Babels ondergang. Er wordt in Jesaja 13 gesproken over de Meden die door de HEERE verwekt zullen worden om Babel ten onder te brengen. Ook zullen hun kinderkens (van de Babyloniërs) voor hun ogen verpletterd worden; hun huizen zullen geplunderd en hun vrouwen geschonden worden. Jesaja profeteerde dit voordat het volk naar Babel zou worden weggevoerd. Het volk van de Meden en de Perzen zou gruwelijk huishouden. De psalmist noemt ze welgelukzalig die worden gebruikt om de oordelen Gods uit te oefenen. We moeten dit hier niet verstaan van de welgelukzaligheid zoals in Psalm 1 is verwoord. Calvijn zegt hierbij: “De psalmist bedoelt dus niet te zeggen dat de dienst van de Perzen en de Meden Gode welbehagelijk is, aangezien de onverzadiglijke eerzucht en begeerlijkheid, ja een boosaardige nijd hen tot de oorlog had gedreven. Maar terwijl die oorlog als het ware onder de banier Gods gevoerd werd, zegt de profeet dat de uitkomst zal zijn gelijk men van haar begeerd heeft. Want, daar God besloten had de Babyloniërs te straffen, heeft Hij Cyrus en Darius gezegend; evenals van de andere kant door een gelijksoortige reden Jeremia verklaard heeft, dat zij die des Heeren werk onachtzaam doen, vervloekt zijn (Jer. 48:10). Dat is, zij die zich geen moeite geven, zich niet inspannen om God te dienen door te verderven en te verwoesten, als God hen gehuurd heeft om de uitvoerders te zijn van Zijn gerichten. En hoewel het nu een wreedheid schijnt, als hij begeert dat de kinderen, die nog teder en ‘onschuldig’ zijn, tegen de rotsen verpletterd worden, zo is dit toch, terwijl hij niet spreekt uit eigen beweging, maar de woorden ontvang als van uit Gods mond, niet anders dan een loven van een rechtvaardig oordeel. Evenals wanneer de Heere verklaart, dat met de maat waarmee men anderen meet, men ook zelf gemeten zal worden (Matth. 7:2).” Tot zover geciteerd uit de verklaring van Calvijn over dit vers. We dienen hieruit dus te leren dat als het gaat om de zogeheten wraakpsalmen dat Gods kinderen dan nazeggen wat is voorzeggd door de Heere Zelf. Het zijn dus nooit hun eigen woorden.

Slot

We zijn aan het einde gekomen van de inleiding over deze Psalm. We zijn ook bijna aan het einde gekomen van de bijeenkomsten van deze jongvolwassenkring dit seizoen. Wat hebben we nodig de doorwerking van de Heilige Geest, Die ons in de waarheid Gods moet leiden. Wat wordt ook in deze Psalm een onderwijs gegeven voor allen die de Heere mogen vrezen. Dat hoe het ook zal tegenlopen, ze gestadig op Zijn goedheid zullen hopen. De Heere vergist Zich nooit. Hij doet wat Hij zegt. Voor een ellendig (uitlandig) volk, een volk wat in de ballingschap verkeert door eigen schuld is er nog hoop op verlossing. Alleenlijk ken uw ongerechtigheid dat gij tegen de HEERE uw God gezondigd hebt. Hebben wij een welgevallen gekregen aan de straffingen onzer ongerechtigheid? Als de Heilige Geest gaat overtuigen van zonde, gerechtigheid en oordeel, dan worden we op het plekje gebracht, waar de HEERE geen kwaad meer kan doen. Daar, waar een liefde tot al Gods deugden wordt gevonden, wordt verloren gaan niet toegestaan en zal de HEERE Zich in Zijn Zoon ontfermen over zo'n ellendige Adamiet. Job zegt: "Zo ik, gelijk Adam, mijn overtredingen bedekt heb, door eigenliefde mijn misdaad verbergende (Job 31:33)!" We hebben van nature enkel eigenliefde en geen liefde tot God en Zijn deugden. Nu moet die oude mens de doodsteek krijgen en de nieuwe mens in Christus opstaan. Dan houden we wel een lichaam der zonde over, zoals ook door de ballingen in Babel werd ervaren. Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen van het lichaam dezes doods. En dan mag het toch ook ervaren worden: Ik dank God door Jezus Christus onze Heere. Opdat wie roemt, roeme in de Heere alleen. Geve de Heere dat de inhoud van deze Psalm geheiligd mag worden aan onze harten, tot roem en prijs van Hem alleen!

Zingen: Psalm 79:1

Getrouwe God, de *heidnen* zijn gekomen,

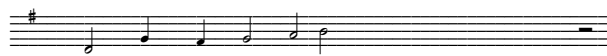
Zij hebben stout Uw *erfland* ingenomen:

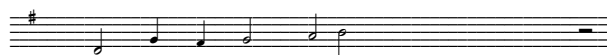
Jeruzalem, de *tempel*, Uw altaren,

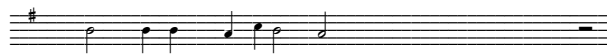
't Ligt al verwoest door die *geweldenaren*!

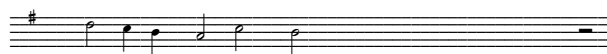
Uw *knechten* zijn geveld

Door *hun* verwoed geweld.

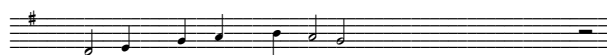
Hun *lijken*, *onbegraven*,

Verzaden na hun dood

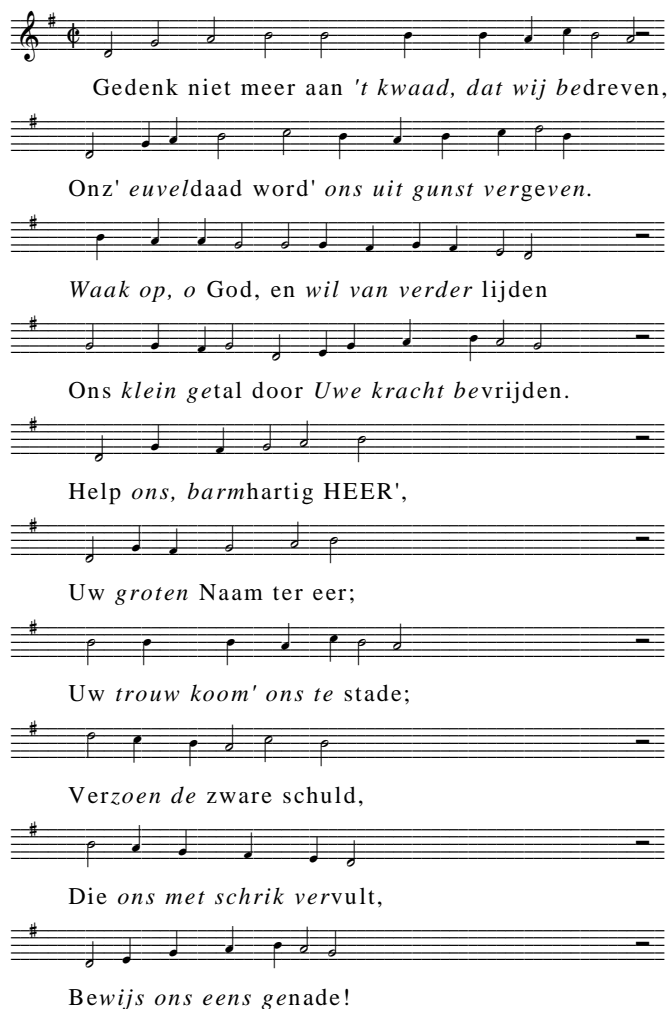
't Gediert' in *hongersnood*:

En *gier* en *kraai* en raven.

Pauze**Vragen**

1. In welke 4 delen zou je deze Psalm kunnen verdelen?
2. Wat wordt bij de oordeelsprediking ook altijd verkondigd?
3. Wat was de oorzaak van de ballingschap naar Babel?
4. Zijn wij ook ballingen?
5. Waarom weenden de Joden?
6. Wat is het ware wenen, en wat is het valse wenen?
7. Waarom konden ze de liederen Sions niet zingen in Babel?
8. Kan een kind van God altijd bidden, geloven en zingen?
9. Wie kan wel altijd bidden, geloven en zingen?
10. Hoe kan het dat Gods volk bidt om voltrekking van het oordeel aan haar vervolgers?

Zingen: Psalm 79:4

Gedenk niet meer aan 't kwaad, dat wij bedreven,
 Onz' euveldaad word' ons uit gunst vergeven.
 Waak op, o God, en wil van verder lijden
 Ons klein getal door Uwe kracht bevrijden.
 Help ons, barmhartig HEER',
 Uw groten Naam ter eer;
 Uw trouw koom' ons te stade;
 Verzoen de zware schuld,
 Die ons met schrik vervult,
 Bewijs ons eens genade!

Dankgebed

Antwoorden:

1. In welke vier delen zou je deze Psalm kunnen verdelen?
  - I. De ternedergebogen gevangenen kunnen geen genot vinden vers 1, 2.
  - II. Zij kunnen hun trotse verdrukkers niet terwille zijn, vers 3, 4.
  - III. Zij kunnen Jeruzalem niet vergeten, vers 5, 6.
  - IV. Zij kunnen aan Edom en Babel geen vergiffenis schenken, vers 7-9.
2. Wat wordt bij de oordeelsprediking ook altijd verkondigd?

Bekering, de Heere is traag tot toorn. Eerst werd Jeremia gezonden met de boetprediking in de tempel. Daarna werd het oordeel voltrokken omdat ze weigerden te gehoorzamen. Jona moest het oordeel aanzeggen aan de Ninevieten. Het werd niet voltrokken omdat ze zich bekeerden op de prediking van Jona. Meer dan Jona is hier!
3. Wat was de oorzaak van de ballingschap naar Babel?

Het verlaten van de Heere en Zijn geboden, hoewel ze nog wel de tempeldienst onderhielden. De priesters, profeten en koningen deden onrecht, hoewel nog uiterlijk godsdienstig.
4. Zijn wij ook ballingen?

Ja, wij zijn verdreven uit het paradijs en uitlandigen (ballingen) geworden door eigen schuld.
5. Waarom weenden de Joden?

Ze gedachten aan Jeruzalem (Sion) en aan de tempeldienst. Ze treurden vanwege de verwoestingen die aangericht waren. Ongetwijfeld treurden ze vanwege de eigen oorzaak ervan.
6. Wat is het ware wenen, en wat is vals wenen?

Het ware treuren is vrucht van genade, en gaat altijd over de oorzaak waarom ze treuren (het gemis aan Gods gemeenschap door eigen afmakingen). Zalig zijn die treuren want zij zullen vertroost worden. Het is de droefheid naar God (2 Kor. 7:10). Het geveinsde treuren is treuren om de gevolgen van de zonde. Denk aan Ezau (Hebr. 12:17).
7. Waarom konden ze de liederen Sions niet zingen?

Ze gedachten aan Jeruzalem en de tempeldienst waar ze van verstoken waren. Het vervulde ze met deernis. Ze konden ook niet op commando zingen tot vermaak van hun bewaarders in Babel. De schuld werd ingeleefd waarom ze in Babel verkeerden. Toch zongen Paulus en Silas Gode lofzangen in de gevangenis omdat ze verblijdt waren dat ze mochten lijden om Zijn Naam. Ze waren daar niet ingeworpen vanwege een gedane zonde.
8. Kan een kind van God altijd bidden, geloven en zingen?

Nee, als de Heere gaat overtuigen van zonde dan gaat de hand op de mond. Het offeranden van de goddeloze is de Heere een gruwel. Ziende op zichzelf onmogelijk om te bidden, geloven en zingen. De Heere moet de Geest der genade en gebeden schenken opdat het in waarheid bidden is: ziet hij bidt (Saulus).
9. Wie kan wel altijd bidden, geloven en zingen?

Een onbekeerd kerkmens die geen kennis heeft aan ellende, verlossing en dankbaarheid. Die niet met God in Christus is verzoend.
10. Hoe kan het dat Gods volk bidt om voltrekking van het oordeel aan haar vervolgers?

Ze spreekt Gods woord na en doet dit niet uit eigener beweging.